

Vattenfall, Eneco en Essent eten van twee walletjes: ‘fossiel’ met korting, ‘duurzaam’ met subsidie

Posted on 16 februari 2022 by Nick Ottens

Hoeveel staatssteun krijgen energiebedrijven? Het lijkt een simpele vraag, maar niemand kan – of wil – er antwoord op geven. Wie er naar vraagt wordt van het kastje naar de muur gestuurd.

Juist nu de energiekosten voor de gebruikers de pan uitrijzen is het een goed moment om eens na te gaan hoeveel belastinggeld onze energiebedrijven eigenlijk opstrijken. Korte samenvatting: ze eten van twee walletjes.

Duurder dan ooit

Gas is vorig jaar acht keer zo duur geworden. En volgens prijsvergelijker Gaslicht.com was stroom eind 2021 ook bijna vier keer zo duur als aan het begin van dat jaar. Het Zweedse staatsbedrijf Vattenfall brengt Nederlandse huishoudens dit jaar ongeveer 40 euro per maand extra in rekening. Eneco (eigendom van het

Japanse Mitsubishi) en Essent (eigendom van het Duitse E.ON) hopen de gemiddelde prijsstijging tot 17,50 euro per maand te kunnen beperken.

Het kabinet komt huishoudens en midden- en kleinbedrijven tegemoet met een 'eenmalige' belastingverlaging van 3,2 miljard. Dat moet het gemiddelde huishouden 400 euro in energiekosten schelen. Voor de 800.000 armste huishoudens komt daar nog 200 euro bij.

Niemand die het weet

Essent verwijst, gevraagd naar de eigen subsidies en belastingkortingen, naar het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Daar verwijzen ze naar antwoorden van de toenmalige minister, Eric Wiebes, op Kamervragen uit 2020 waarin de relevante cijfers ontbreken.

Wiebes ging destijds in op het nieuws van Milieudefensie dat Nederland jaarlijks 8 miljard euro subsidie geeft aan fossiele brandstoffen. Dat zijn vooral belastingvoordelen voor de lucht- en binnenvaart en glastuinbouwsector. Over alle subsidies op als 'duurzaam' bestempelde energie klaagde Milieudefensie niet. Het ministerie kan niet zeggen om hoeveel geld het in totaal gaat.

Milieudefensie en het ministerie weten ook niet hoeveel belasting de energiebedrijven ontlopen doordat ze zijn vrijgesteld van het betalen van energiebelasting en btw op aardgas en kolen. Wanneer we het Essent nogmaals vragen blijft het stil.

Van het kastje naar de muur

Eneco reageert wel, maar verbeten. 'Waarom kom je bij ons met deze vragen?' snauwt een woordvoerder ons toe. Bij doorvragen worden we verwezen naar de brancheverenigingEnergie-Nederland – bij het grote publiek bekend omdat VVD-minister Cora van Nieuwenhuizen er tussentijds toplobbyïst werd. Maar ook daar kunnen ze ons niet helpen: 'We zijn namelijk niet op de hoogte van de financiële bedrijfsvoering van onze leden (dit mag ook niet).' Wisten ze dat niet bij Eneco?

Na herhaaldelijk aandringen bevestigt Eneco dat het geen belasting betaalt over het aardgas dat het stookt om elektriciteit op te wekken (Eneco heeft geen kolencentrales). Dat mag volgens een woordvoerder echter geen belastingvoordeel

heten: 'In Nederland is de keuze gemaakt om energiebelasting te heffen bij de eindgebruiker, zoals een particulier of een bedrijf. Dit zorgt er ook voor dat er niet twee keer belasting wordt geheven op energie.'

Geheimzinnig over de belastingvrijstelling

Het is blijkbaar ondenkbaar dat de belasting van de consument naar de producent zou worden verschoven. In dat geval zou Eneco de kosten trouwens doorrekenen aan de klant. Vattenfall dreigt daar ook mee en houdt vol dat het om een 'politieke keuze' gaat. Oftewel: vraag maar bij het ministerie. Ga terug naar start.

Geen van de bedrijven geeft cijfers. Hoeveel scheelt die belastingvrijstelling hen op jaarbasis? Hoeveel duurzame energiesubsidie komt daar nog bovenop? En hebben ze al dat belastinggeld echt nodig om onze stroom en warmte betaalbaar te houden? De vragen worden niet beantwoord.

Naar de rechter om de korting terug te halen

De belastingvrijstelling op aardgas en kolen hebben de energiebedrijven niet in de schoot geworpen gekregen. De regering schafte het belastingvoordeel op kolen in 2013 af. Zogenaamd vanwege het klimaat; bij het stoken van steenkool komt meer CO2 vrij dan bij gas. Maar het kabinet had ook geld nodig om het begrotingstekort te dichten. De energiebedrijven accepteerden dat niet en stapten naar de rechter. Die gaf hen gelijk. De vrijstelling werd in 2016 opnieuw ingevoerd. Hoezo 'politieke keuze'?

Het ministerie van Financiën schatte indertijd dat de staat 189 miljoen aan belastinginkomsten zou mislopen. Kolen waren toen goed voor 14 procent van ons energieaanbod. 40 procent van onze stroom en warmte kwam in 2016 van aardgas.

In 2020 was het aandeel van kolen gedaald naar 6 procent en van aardgas gestegen naar 45 procent. Vorig jaar is het aandeel gas weer afgenomen als gevolg van de hoge gasprijs en het groeiende aanbod hernieuwbare energie (waar ook biomassa toe wordt gerekend). De definitieve cijfers voor 2021 komen nog.

Miljoenen, miljarden

Op basis van de cijfers van 2020 rekende Alman Metten, oud-Europarlementariër

voor de PvdA en belastingexpert, uit dat de energiebedrijven zo'n 90 miljoen euro aan belasting op kolen hadden bespaard. Dat strookt met de schatting van Financiën uit 2016, toen ze twee keer zoveel kolen stookten.

Wanneer hij dezelfde berekening op aardgas loslaat, komt Metten op 5,1 miljard aan belastingvoordeel. Ter vergelijking: Eneco maakte in 2020 118 miljoen euro winst, Vattenfall Nederland 558 miljoen en E.ON, het Duitse moederbedrijf van Essent, 1,3 miljard. Als de berekening van Metten klopt, zou een belasting op aardgas de energiebedrijven dus diep in de rode cijfers storten.

Nederland: het duurste gas

Waarom zeggen ze dat niet gewoon? Misschien omdat zij ook weten dat Nederlandse consument duur uit is. Stroom is bij ons relatief goedkoop, maar Nederland heeft de hoogste gasprijzen (voor warmte) van Europa. We betalen twee keer meer voor gas dan de Belgen.

Dat heeft er natuurlijk mee te maken dat de gaswinning in Groningen enorm is teruggeschroefd, waardoor we meer moeten importeren. Maar het komt in de eerste plaats doordat de regering de gasbelasting doelbewust heeft verhoogd in een poging huishoudens van het gas af te krijgen. Alternatieven, als elektrische kookplaten en warmtepompen, worden zo verhoudingsgewijs minder duur. De gasprijs bestaat inmiddels voor meer dan de helft uit belasting.

De belasting op elektriciteit is lager, waardoor de totale energieprijs (gas plus stroom) vorig jaar voor 45 procent uit belastingen bestond. Daar zit de energiebelasting zelf in, de opslag duurzame energie en de btw. Al met al betalen Nederlanders bijna de hoogste energiebelastingen van Europa. Alleen de Duitsers en Italianen betalen meer. Vanwege de eenmalige korting van 3,2 miljard zullen de energiebelastingen alleen dit jaar lager uitvallen.

'Fossiele' belasting naar 'duurzame' biomassa

Uit de opslag duurzame energie op de energierekeningen, die op fossiele brandstoffen wordt geheven, werden vorig jaar 5 miljard euro aan subsidies gefinancierd. Hoeveel van dat geld vloeit weer naar de biomassacentrales en windmolenparken van dezelfde energiebedrijven? Ook dat is lastig te achterhalen.

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, die onder het ministerie van Economische Zaken en Klimaat valt, houdt bij hoeveel subsidie er *per project* wordt aangevraagd en verleend, niet *per bedrijf*. Die projecten variëren van subsidies van enkele duizenden euro's om zonnepanelen op de dak van een bedrijfspand te installeren tot een subsidie van 125 miljoen euro voor Vattenfall om CO2-arme warmte op te wekken. In de lijst van ruim 3.500 subsidieverleningen duikt de naam van Eneco bijna vijftig keer op met in totaal 160 miljoen euro aan subsidie, vooral voor zonne-energie.

Biomassa: op naar de 18 miljard

Biomassa heeft sinds 2010 zo'n 3 miljard euro aan subsidie gekregen. Arnout Jaspers berichtte hier eerder dat het totaalbedrag de komende jaren op kan lopen tot 18 miljard. De meeste politieke partijen zien inmiddels in dat biomassa helemaal niet duurzaam is; maar de contracten zijn getekend, en daar komt de staat niet zomaar onderuit.

Voor windmolenparken op zee zijn er aparte subsidieregelingen. Essent heeft alleen windmolens op land. Vattenfall (toen nog Nuon) was mede-eigenaar van NoordzeeWind, het eerste Nederlandse windmolenpark op zee, maar heeft haar aandeel verkocht aan Shell, dat nu 100 procent eigenaar is.

Eneco is mede-eigenaar van het windmolenpark Luchterduinen, ter hoogte van Noordwijk aan Zee, en het Prinses Amaliawindpark voor de kust van IJmuiden. Beide werden met subsidie gebouwd en ontvangen nog jaarlijks miljoenen euro's subsidie om te kunnen concurreren met aardgas en kolen.

Subsidie via Tennet

Staatsbedrijf TenneT heeft al bijna 4 miljard euro besteed om de windmolens op zee aan te sluiten op het Nederlandse hoogspanningsnet. Om de steeds grotere parken die tot 2030 in de planning staan aan te sluiten, verwacht TenneT nog eens 6 miljard euro nodig te hebben.

Een van die nieuwe windparken op zee wordt door Eneco, Mitsubishi en Shell voor de kust van Borssele gebouwd. Kosten: 1,3 miljard, waaraan u, de belastingbetaler, 300 miljoen euro meebetaalt. Vragen daarover zijn bij Eneco niet welkom.

Nick Ottens *stelt namens de lezers van Wynia's Week vragen die in lobbyland Nederland ongemakkelijk worden gevonden. We gaan daar volop mee door. Steunt u deze onafhankelijke journalistiek? Doneren kan* ***HIER****. Hartelijk dank!*